

A Rasszizmus és Intolerancia Elleni Európai Bizottság
10. sz. általános ajánlása:
a rasszizmus és a faji megkülönböztetés elleni küzdelemlről
az iskolai oktatásban*

A Rasszizmus és Intolerancia Elleni Európai Bizottság (ECRI):
tekintetbe véve az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának 26. cikkét;
tekintetbe véve a faji megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről szóló nemzetközi egyezményt;
tekintetbe véve az Egyesült Nemzetek Szervezetének egyezményét a gyermek jogairól;
tekintetbe véve az oktatásban alkalmazott megkülönböztetés elleni küzdelemlről szóló UNESCO-egyezményt;
tekintetbe véve az Emberi Jogok Európai Egyezményét, különösen annak 14. cikkét és 1. jegyzőkönyvének 2. cikkét;
tekintetbe véve az Emberi Jogok Európai Egyezményének 12. jegyzőkönyvét, amely a hátrányos megkülönböztetést tiltó általános rendelkezést tartalmaz;
tekintetbe véve az (átdolgozott) európai Szociális Chartát, és különösen annak 17. cikkét;
tekintetbe véve a számítástechnikai bűnözésről szóló egyezmény kiegészítő jegyzőkönyvét a számítástechnikai rendszerek útján megvalósított rasszista és idegengyűlölő cselekmények büntetendővé nyilvánításáról;
tekintetbe véve a Miniszteri Bizottság tagállamokhoz intézett (2000)4 sz. ajánlását az Európában élő roma/cigány gyermekek oktatásáról;
tekintetbe véve a Miniszteri Bizottság tagállamokhoz intézett (2001)15 sz. ajánlását a 21. századi európai történelemoktatásról;
tekintetbe véve a Miniszteri Bizottság tagállamokhoz intézett (2002)12 sz. ajánlását a demokratikus állampolgárságra nevelésről;
tekintetbe véve a Parlamenti Közgyűlés 1093(1989) sz. ajánlását a migránsok gyermekeinek oktatásáról;
tekintetbe véve a Parlamenti Közgyűlés 1346(1997) sz. ajánlását az emberi jogi nevelésről;
tekintetbe véve a Parlamenti Közgyűlés 1720(2005) sz. ajánlását az oktatásról és a vallásról;
figyelembe véve a Rasszizmus elleni Európai Konferencia által 2000. október 13-án elfogadott általános záróérvételeket, köztük különösen azokat, amelyek az oktatásnak és az ismeretek terjesztésének a rasszizmussal, a hozzákapcsolódó megkülönböztetéssel és a szélsőségességgel szembeni küzdelemben játszott szerepével kapcsolatosak;
figyelembe véve a Keretegyezmény Tanácsadó Bizottsága által elfogadott kommentárt a kisebbségvédelmi keretegyezmény oktatásról szóló rendelkezéseiről;
emlékeztetve az ECRI-nek a romákkal/cigányokkal szembeni rasszizmus és intolerancia elleni küzdelemlről szóló 3. sz. általános ajánlására; a muszlimokkal szembeni intolerancia és hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelemlről szóló 5. sz. általános ajánlására; az antiszemitizmus elleni küzdelemlről szóló 9. sz. általános ajánlásra;
emlékeztetve az ECRI-nek a rasszizmus és a faji megkülönböztetés ellen a nemzeti jogalkotás eszközeivel folytatott küzdelemlről szóló 7. sz. általános ajánlására;

emlékeztetve arra, hogy az ECRI feladata a rasszizmus és a faji megkülönböztetés elleni küzdelem, vagyis az olyan erőszakkal, hátrányos megkülönböztetéssel vagy előítéllettel szembeni küzdelem, amellyel személyek vagy személyek csoportjai faji hovatartozásuk, bőrszínük, nyelvük, vallásuk, állampolgárságuk, illetve nemzeti vagy etnikai származásuk miatt szembesülnek;

hangoztatva, hogy a jelen ajánlás az óvodai, az alap- és középfokú oktatásra korlátozódik; tudatában ugyanakkor annak, hogy a felsőoktatásban a rasszizmus és a faji megkülönböztetés elleni küzdelem ugyanolyan fontossággal bír;

tudatában annak is, hogy az iskolán kívüli oktatás különböző formái jelentős szerepet játszhatnak e területen;

tudatában annak, hogy az iskolákban a civil társadalom szervezetei a fiatalokat megcélzó hatékony antidiszkriminációs oktatási és a sokszínűséget bemutató képzési programokat végeznek;

emlékeztetve arra, hogy az oktatás fontos eszköz a rasszizmus és az intolerancia elleni küzdelemben, tudatában ugyanakkor annak is, hogy a rasszizmus és a faji megkülönböztetés ezt a területet is jellemezheti, melynek káros következményei a gyermekekre és az egész társadalomra kihatással vannak;

elutasítva a közvetlen és a közvetett hátrányos megkülönböztetés valamennyi formáját az iskoláztatáshoz való hozzáférésben;

emlékeztetve arra, hogy a rasszizmus és a faji megkülönböztetés ellen a nemzeti jogalkotás eszközeivel folytatott küzdelemnek magában kell foglalnia, mások mellett, az oktatás területét, és hogy a hátrányos megkülönböztetés tilalmának vonatkoznia kell valamennyi hatóságra, valamint valamennyi természetes és jogi személyre a köz- és a magánszférában egyaránt;

emlékeztetve arra, hogy az iskolai oktatás jog, és az ahhoz való hozzáférést a tagállamok területén tartózkodó valamennyi gyermeknek biztosítani kell, függetlenül az ő vagy szülei jogi státusától, valamint a menedékjogról, a bevándorlásról és az állampolgárság megszerzéséről szóló törvényektől;

abban a meggyőződésben, hogy a minőségi oktatás magában foglalja a sokszínűséget;

abban a meggyőződésben, hogy az iskoláknak el kell ismerniük és tiszteletben kell tartaniuk a sokszínűséget;

helytelenítve a történelmi körülményekre vagy külső, például a lakhatási problémákkal kapcsolatos, tényezőkre visszavezethető szegregáció, olykor de facto, létezését az iskolai oktatásban;

hangoztatva, hogy a kisebbségi csoportokhoz tartozó gyermekeknek az iskolarendszerbe történő integrációját biztosító intézkedések nem vezethetnek a gyakorlatban erőszakos asszimilációhoz;

hangsúlyozva, hogy különleges intézkedések javíthatják a kisebbségi csoportokhoz tartozó gyermekek hozzáférését az iskolai oktatáshoz és a jó színvonalú tanításhoz;

emlékeztetve arra, hogy az egyenlőség, a hátrányos megkülönböztetés tilalma, a tolerancia és a sokszínűség tiszteletben tartásának elvein alapuló emberi jogi nevelés kulcsszerepet játszhat általában a rasszizmussal és az intoleranciával szembeni küzdelemben;

meg lévén győződve annak szükségességéről, hogy biztosítani kell, a tanítás színvonalában minden iskola megfelelő standardoknak feleljen meg;

emlékeztetve annak fontosságára, hogy az iskolai tankönyvek és más oktatási segédletek ne terjesszenek előítéleteket és sztereotípiákat;

tudatában a modern technológiák, köztük az internet, növekvő jelentőségének az iskolai oktatásban és annak, hogy ezt a tényt a rasszizmus és a faji megkülönböztetés elleni harccal kapcsolatos kérdések terén szükséges figyelembe venni;

meg lévén győződve annak szükségességéről, hogy az oktatási intézményekben alkalmazott személyek a multikulturális környezetben folyó tanítás tárgyában kötelező képzésben részesüljenek;

meg lévén győződve annak fontosságáról, hogy az oktatási intézményekben alkalmazott személyek az emberi jogok és a faji megkülönböztetés elleni küzdelem tárgyában képzésben és továbbképzésben részesüljenek;

sürgötve, hogy valamennyi iskolai hatóságnak legyen kötelessége az egyenlőség előmozdítása, továbbá hogy e kötelesség teljesítése terén mutatott előrehaladást megfelelően monitorozzák;

javasolja, hogy a tagállamok kormányai:

I. biztosítsák a kötelező, ingyenes és minőségi oktatást mindenkinek, és e célból:

1. a civil társadalmi szervezetekkel együttműködésben készítsenek tanulmányokat a kisebbségi csoportokhoz tartozó gyermekeknek az iskolarendszerben tapasztalható helyzetéről, felhasználva a rájuk jellemző iskolalátogatási és -befejezési arányokról, bukási arányokról, elért eredményekről és előrehaladásról összeállított statisztikákat;
2. gyűjtsék egybe a kisebbségi csoportokhoz tartozó tanulók iskolai környezetben tapasztalt problémáinak azonosításához szükséges információkat, abból a célból, hogy e problémák megoldására programokat indítsanak;
3. dolgozzanak ki – országos és regionális szinten és az érintett kisebbségi csoportokkal együttműködésben – programokat, amelyek elősegítik a kisebbségi csoportokhoz tartozó tanulók beiskolázását és az iskolarendszerben való teljes körű, az esélyegyenlőség elvén nyugvó részvételét, azáltal, hogy:
 - a) biztosítják, hogy az iskoláknak kötelességük az egyenlőség előmozdítása az oktatásban;
 - b) olyan programokat dolgozzanak ki, valamennyi érintett féllel való konzultációban és figyelembe véve a társadalmi-gazdasági aspektusokat is (foglalkoztatás és lakhatás), amelyek révén elkerülhető, hogy – szem előtt tartva a gyermek mindenek felett álló érdekét – a kisebbségi csoportokhoz tartozó tanulók bizonyos iskolákban felülreprezentáltak legyenek;
 - c) rendelkeznek arról, hogy különleges esetekben és korlátozott időszakra, előkészítő osztályokat indítsanak a kisebbségekhez tartozó tanulók számára, többek között abból a célból, hogy elsajátítsák az oktatási nyelvet, feltéve, hogy ez objektív és ésszerű kritériumok alapján megalapozott és a gyermek mindenek felett álló érdekét szolgálja;
 - d) olyan programokat vezetnek be, amelyek révén elkerülhető a kisebbségi csoportokhoz tartozó tanulók különosztályokba helyezése;
 - e) biztosítják, hogy az iskolai sokszínűséget előmozdító programokat a tanulókat, a tanulók szüleit és az iskolai személyzetet megcélzó ismereteket növelő intézkedésekkel támogadják;
 - f) biztosítják, hogy a tanári karban valamennyi oktatási szinten alkalmaznak a kisebbségi csoportokhoz tartozó személyeket, és hogy az iskolarendszeren belül e személyek nem szenvednek faji megkülönböztetést;
 - g) biztosítják, hogy a kisebbségi csoportokhoz tartozó tanulók szüleit tájékozott bejegyzésük megszerzése érdekében elegendő információval látják el bármely, gyermekeiket érintő különleges intézkedés következményeiről;
 - h) megfelelő eszközöket (pl. tolmács igénybevételének lehetősége és/vagy nyelvtanfolyamok) bocsátanak a kisebbségi csoportokhoz tartozó tanulók többségi nyelvet nem beszélő szülei rendelkezésére annak érdekében, hogy az oktatási intézményekben alkalmazott személyekkel kapcsolatot tudjanak tartani;

- i) biztosítják, hogy a kisebbségi csoportokhoz tartozó tanulók szülei teljes mértékben részt tudjanak venni az iskolai döntéshozatalban és tevékenységekben;
- j) amennyiben szükséges, igénybe veszik iskolai közvetítők vagy más regionális, országos vagy nem kormányzati közvetítő szolgálat segítségét a kisebbségi csoportokhoz tartozó gyermekek iskolai integrációjának megkönnyítése és a szülők és az iskolai hatóságok közötti jó kapcsolattartás biztosítása érdekében;

II. vegyék fel a küzdelmet az iskolai rasszizmussal és faji megkülönböztetéssel szemben, és e célból:

1. biztosítsák, hogy az iskolákat kötelezik a rasszizmus és a faji megkülönböztetés elleni küzdelemnek, valamint a sokszínűség tiszteletben tartásának beépítésére az iskola irányításának módjába, azáltal, hogy:
 - a) biztosítják, hogy akár a diákok, akár a tanári kar tagjai részéről az iskolában tapasztalható ilyen jelenségek elleni harc az iskola politikájának állandó részét alkotja;
 - b) megfigyelő rendszert állítanak fel az iskolában előforduló rasszista incidensek monitorozására és adatainak összegyűjtésére, annak érdekében, hogy ezek felszámolását célzó hosszú távú programokat dolgozzanak ki;
 - c) a testi sérelmet nem okozó rasszista vagy diszkriminációs incidensekkel szembeni küzdelem érdekében oktatáspolitikai intézkedéseket fogadnak el, amilyen például a rasszizmus és a faji megkülönböztetés áldozataival foglalkozó szervezetekben folytatott nem formális keretekben zajló oktatás;
 - d) a fajgyűlöletre vagy más súlyos rasszista cselekményre, köztük erőszak alkalmazására, fenyegetésre vagy vagyontárgyak megrongálására történő felbujtást az iskolában olyan cselekedetnek tekintik, amelyet felfüggesztéssel vagy elbocsátással vagy más megfelelő intézkedéssel büntetnek;
 - e) bátorítják a rasszizmussal és a faji megkülönböztetéssel szembeni, valamennyi alkalmazottra érvényes magatartási kódex iskolán belüli elfogadását;
 - f) előnyben részesítik azokat az intézkedéseket (mint például rasszizmusellenes napok, illetve hetek, kampányok vagy versenyek), amelyek mind a tanulók, mind a szülők körében elősegítik a rasszizmussal és a faji megkülönböztetéssel kapcsolatos kérdések és az iskola erre vonatkozó programjainak jobb megértését;
2. biztosítsák, hogy a társadalomban az iskolai oktatás kulcsszerepet játszik a rasszizmus és a faji megkülönböztetés elleni harcban, azáltal, hogy:
 - a) biztosítják, hogy az emberi jogi nevelés a iskolai tantervnek szerves részét alkotja az óvodától kezdve valamennyi oktatási szinten és valamennyi tantárgyban;
 - b) biztosítják, hogy a vallásról a tanulók olyan oktatásban részesülnek, amely eleget tesz az oktatási megközelítések mindegyikében központi jelentőséggel bíró tudományos semlegesség kritériumának;
 - c) biztosítják, hogy azokban az esetekben, amikor az állami iskolák felekezeti vallási oktatást nyújtanak, egyszerű eljárások állnak rendelkezésre azok számára, akik felmentést kérnek;
 - d) a tankönyvekből eltávolítják a rasszista vagy valamely kisebbségi csoporttal szembeni sztereotípiákat, intoleranciát vagy előítéletet bátorító részeket;
 - e) elősegítik a tanulók kritikai gondolkodásának kialakulását, és olyan képességekkel ruházzák fel őket, amelyek az általuk használt tananyagban fellelhető sztereotípiák vagy intoleráns részek észrevételéhez és a megfelelő viszonyulás kialakításához szükségesek;

- f) átvizsgálják az iskolai tankönyveket, annak biztosítása érdekében, hogy azok megfelelően tükrözzék a társadalom sokszínűségét és pluralitását, és ennek érdekében magukban foglalják a kisebbségi csoportok társadalmi hozzájárulását is;
- g) biztosítják, hogy az iskolai tankönyvek minőségét a rasszista vagy diszkriminatív részek eltávolítása érdekében valamennyi érintettel együttműködésben rendszeresen monitorozzák;
- h) megtanítják a diákokat az internet olyan eszközként való használatára, amely révén megtanulhatják, hogyan vegyék fel a küzdelmet a rasszizmus és a faji megkülönböztetés ellen, biztosítva egyúttal a rasszista üzenetekkel szembeni védelmükhöz szükséges eszközöket, például tartalomszűrő szoftvereket is;
- i) biztosítják, hogy az oktatás minőségének ellenőrzését végző szervek, például az oktatási minisztériumok vagy az oktatási felügyelőségek, tevékenységük rendszeres részének tekintik a rasszizmus és a faji megkülönböztetés monitorozását;

III. képzés keretében készítsék fel a tanári kar minden tagját a multikulturális környezetben történő munkavégzésre, és e célból;

1. biztosítsanak számukra, az oktatás minden szintjén, olyan képzést és továbbképzést, amely felkészíti őket az eltérő háttérből érkező tanulók oktatására és szükségleteiknek való megfelelésre;
2. biztosítsanak számukra olyan képzést és továbbképzést, amelynek célja a rasszizmussal és a faji megkülönböztetéssel kapcsolatos kérdések ismeretének elősegítése, valamint azon káros következmények tudatosítása, amelyeket az e jelenségeket elszenvedő gyermekek iskolai boldogulásának képességére azok kifejtenek;
3. biztosítsák, hogy a hátrányos megkülönböztetéssel kapcsolatos jogszabályokról országos szinten képzésben részesüljenek;
4. biztosítsák, hogy képzés keretében felkészítik őket a rasszizmus és a faji megkülönböztetés, így a közvetett és a strukturális hátrányos megkülönböztetés, iskolai megelőzésére, valamint arra, hogy ilyen problémák észlelésekor azonnal és hatékonyan tudjanak fellépni;
5. biztosítsák számukra a képzésnek és a továbbképzésnek a lehetőségét az emberi jogokkal és a faji megkülönböztetéssel kapcsolatos kérdésekről, ami többek között magában foglalja az alábbiakat:
 - a) nemzetközi és európai standardok;
 - b) kifejezetten az emberi jogok, köztük az egyenlőséghez való jog, tanítására készített oktatási anyagok használata; valamint
 - c) interaktív és részvételen alapuló tanítási módszerek használata;
6. biztosítsanak fórumot a tanítással foglalkozó szakemberek számára a tapasztalatok rendszeres cseréjére és az emberi jogok, köztük az egyenlőséghez való jog, tanításában használt módszerek felfrissítésére;

IV. biztosítsák, hogy a fentiekben javasolt valamennyi intézkedés megkapja a szükséges pénzügyi forrásokat és hogy hatásuk felmérése és szükség esetén kiigazításuk érdekében ezen intézkedéseket rendszeresen monitorozzák.